

**กลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน***
**EDUCATION SANDBOX POLICY MANAGEMENT STRATEGY
FOR DEVELOPING THE QUALITY OF EDUCATION SUSTAINABLY**

สมพงษ์ พลไชย, รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ*

Sompong Palachai, Rungchatchadaporn Vehachart*

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Education, Thaksin University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: palachai2519@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งพัฒนาขึ้นจากกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารจากแผนยุทธศาสตร์พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จำนวน 20 เล่ม ครอบคลุม 20 จังหวัด ระหว่างปี พ.ศ. 2562 - 2568 ซึ่งเป็นจังหวัดนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามเกณฑ์ความเกี่ยวข้อง ความน่าเชื่อถือ และความทันสมัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่ากลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 9 ประเด็นกลยุทธ์ ได้แก่ การพัฒนานวัตกรรมการศึกษา การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางการศึกษา การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การสร้างความร่วมมือและภาคีเครือข่าย การกระจายอำนาจทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา และการส่งเสริม สนับสนุนระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ข้อค้นพบชี้ให้เห็นถึงกลยุทธ์ในการจัดทำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่สอดคล้องกับ การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG4) เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษาให้มีความทั่วถึง เท่าเทียมและตลอดชีวิต ทั้งนี้ โมเดลเชิงสังเคราะห์เอกสารที่พัฒนาขึ้นจาก ผลการสังเคราะห์สามารถใช้เป็นกรอบในการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและการจัดทำแผนกลยุทธ์/แผนปฏิบัติการของหน่วยงานและสถานศึกษาในพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารนโยบาย, พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, การบริหารจัดการเชิงพื้นที่, คุณภาพการศึกษา, การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

This research aims to examine the education sandbox policy management strategy for sustainably improving the quality of education. This research employed a qualitative approach, using a document analysis form developed from a conceptual framework for the education sandbox policy management. The form underwent content validity testing by three experts. Data collection and analysis involved examining 20 strategic plans for the education sandbox across 20 pilot provinces from 2019 to 2025. The selected documents were chosen explicitly for their relevance, reliability, and timeliness. Qualitative data analysis techniques were employed. The research findings revealed that the policy management strategies for the education sandbox to develop sustainable educational quality comprise nine strategic issues: educational innovation development, reducing inequality and creating educational opportunities, spatial management, student quality development, collaboration and network building, educational decentralization, school curriculum development, teacher and educational personnel capacity building, and promoting and supporting educational quality assurance systems. The findings indicate that the policy strategies for the education sandbox align with spatial educational management and Sustainable Development Goal 4 (SDG4) to improve educational quality, create opportunities, and reduce educational inequality, ensuring inclusiveness, equity, and lifelong learning. Furthermore, the developed document synthesis model. The synthesized results can serve as a framework for formulating policy proposals and strategic/action plans for agencies and educational institutions in the area, aligned with the education sandbox and sustainable development.

Keywords: Policy Management Strategies, Education Sandbox, Spatial Management, Educational Quality, Sustainable Development

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ารวมทั้งจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษา ทุกกระดับ และ โดยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายในการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา สร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ส่งเสริม สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนรอบด้านให้มีความรู้และทักษะในอนาคต ดังนั้น การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่จึงเป็นแนวคิดที่เปิดโอกาสให้แก่ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ในการตัดสินใจและจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้สอดคล้องตรงตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาและ ความต้องการของพื้นที่ ซึ่งกลไกสำคัญในการมีส่วนร่วม การบริหารเชิงพื้นที่ จำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาลงสู่พื้นที่ เพื่อสามารถจัดการศึกษาแก่ผู้เรียนตามความต้องการและความสนใจ รวมทั้งชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมกันจัดการศึกษาของพื้นที่นั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตามการยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จ เห็นได้จากผล การทดสอบระดับชาติและนานาชาติโดยเฉพาะผลการสอบ PISA 2015 ที่สะท้อนว่านักเรียนไทยจำนวนมากยังขาด ความสามารถในการอ่านจับใจความและไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ใน การแก้ปัญหา ในชีวิตประจำวันได้ (สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, 2566) อีกทั้ง การปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา มีจุดอ่อนสำคัญหลายประการ เช่น ขาดการบูรณาการการทำงานระหว่างองค์กรที่ทำหน้าที่ในด้านหลักสูตร สื่อการสอน การทดสอบและการประเมินผล การบริหารบุคลากร การเงิน และการบริหารจัดการ ขาดกลไกและกระบวนการ นำนโยบายไปปฏิบัติ และขาดกลไกให้สามารถนำนวัตกรรมทางการศึกษาไปขยายผลเพื่อใช้กับสถานศึกษาอื่นได้ (พระครูกิตติญาณวิสิฐ และคณะ, 2564) นอกจากนี้ปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาแล้ว สาเหตุความเหลื่อมล้ำ ด้านการศึกษา ด้านทรัพยากรทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำในการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของภาครัฐ รวมทั้ง ความเหลื่อมล้ำของโอกาสในการเข้าถึงบริการพื้นฐานของเยาวชน มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของครอบครัว เช่น เพศ เชื้อชาติ รายได้ของพ่อแม่ การศึกษาของพ่อแม่ และพื้นที่ที่อยู่อาศัย ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่เยาวชนไม่สามารถ ควบคุมได้ (World Bank, 2008) จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิรูปการศึกษาที่ต้องมี การปรับเปลี่ยนหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ

การปฏิรูประดับพื้นที่ที่น่าจะเป็นคำตอบที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของคนในพื้นที่ได้ โดยใช้ พื้นที่เป็นฐาน พื้นที่ที่สามารถสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาที่มุ่งไปสู่ รูปแบบใหม่ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการสร้างและพัฒนาวัตกรรมการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำใน การศึกษา กระจายอำนาจและให้อิสระ เพิ่มความคล่องตัวในการบริหารรวมถึงการสร้างภาคีเครือข่ายให้เกิดขึ้น ในพื้นที่ (วาทีนิ พูลทรัพย์ และนุชนรา รัตนศิริประภา, 2564) ซึ่งกล่าวได้ว่า พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นการจัด การศึกษารูปแบบหนึ่งที่น่ามาใช้ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยการจัดการศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้อง กับสภาพในแต่ละพื้นที่ที่มีอิสระในการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการตลอดจนการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2565) ทั้งนี้ พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ได้ให้หลักการของนวัตกรรมการ ศึกษาเป็นแนวคิด วิธีการ กระบวนการ สื่อการเรียน การสอน หรือการบริหารจัดการในรูปแบบใหม่ ซึ่งได้มีการทดลอง และพัฒนาจนเป็นที่น่าเชื่อถือว่าสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการศึกษา ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน รวมทั้ง เพื่อดำเนินการให้มีการขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น ลดความเหลื่อมล้ำทาง การศึกษา กระจายอำนาจ และให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษานำร่องในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาเพื่อเพิ่มความคล่องตัว ในการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและ ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสร้างและพัฒนากลไกในการจัด การศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการ ศึกษา รวมทั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษามีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีความใฝ่รู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสาร อยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรู้เท่าทันโลก และมีทักษะในการประกอบอาชีพ ตามความถนัดของผู้เรียนแต่ละคนและลดความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษาได้อย่างแท้จริง (พระราชบัญญัติพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา, 2562) โดยปัจจุบันมีพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็น 20 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน สุโขทัย อุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ กาญจนบุรี กรุงเทพมหานคร ระยอง สระแก้ว จันทบุรี ตราด นราธิวาส ปัตตานี ยะลา สตูล ภูเก็ต กระบี่ สงขลาและสุราษฎร์ธานี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) แต่การจัดการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาก็ยังมีอุปสรรคต่อการจัดการศึกษา โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) นโยบายภาครัฐควรปลดล็อกและเพิ่มอิสระแก่โรงเรียน
- 2) ฝ่ายปฏิบัติในพื้นที่สำรวจความต้องการของโรงเรียน และวางแผนทางสนับสนุนให้สอดคล้อง และ
- 3) หน่วยงานภายนอกควรปรับรูปแบบการสนับสนุนตามความต้องการ ของพื้นที่และโรงเรียนเป็นหลัก (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2565) อย่างไรก็ตามข้อมูลสำหรับการพัฒนา

นวัตกรรมการศึกษายังขาดการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ในประเด็นกลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่เป็นระบบและนำไปใช้ได้จริง

จากสภาพปัญหาการจัดการศึกษาที่ผ่านมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านคุณภาพผู้เรียน ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การกระจายอำนาจทางการศึกษาและกลไกการสร้างการมีส่วนร่วม ตลอดจนการบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่ยังไม่ตอบโจทย์พัฒนานวัตกรรมการศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา กลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นเป็นกรอบในการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในระดับพื้นที่ และเป็นแนวทางให้หน่วยงานและสถานศึกษานำไปจัดทำแผนกลยุทธ์/แผนปฏิบัติการของหน่วยงานและสถานศึกษาในพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รูปแบบ Qualitative document analysis โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนรายภูมิภาค จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาของกลยุทธ์ การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในแผนยุทธศาสตร์พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด 20 จังหวัด โดยวิเคราะห์กลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นรายภูมิภาคตามภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกและภาคใต้

ขั้นตอนที่ 2 สังเคราะห์ประเด็นกลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน โดยนำผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์ด้วยวิธีอุปนัย ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อเท็จจริงย่อย ๆ แล้ววิเคราะห์สรุปรวมไปหาข้อเท็จจริงใหญ่ โดยใช้ประเด็นร่วมที่สำคัญ เพื่อกำหนดเป็น กลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

แหล่งข้อมูลและการคัดเลือกเอกสาร

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด 20 จังหวัด ซึ่งเป็นจังหวัดนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน สุโขทัย อุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ กาญจนบุรี กรุงเทพมหานคร ระยอง สระแก้ว จันทบุรี ตรวต นราธิวาส ปัตตานี ยะลา สตูล ภูเก็ต กระบี่ สงขลาและสุราษฎร์ธานี เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดประเด็นกลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

การคัดเลือกใช้วิธีการแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากแผนยุทธศาสตร์พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จำนวน 20 เล่ม ครอบคลุม 20 จังหวัด ซึ่งเป็นจังหวัดนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทั้งหมดโดยอยู่ระหว่างปี พ.ศ. 2562 - 2568 โดยผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์เอกสารทางการฉบับสมบูรณ์จากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดทั้ง 20 จังหวัด และนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ ความทันสมัยและความเป็นปัจจุบันของเอกสารทั้งหมดก่อนทำการวิเคราะห์เอกสาร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกข้อมูลจากเอกสาร (Document Analysis Form) ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยอ้างอิงจากกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยแบ่งหมวดหมู่การวิเคราะห์ออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) นโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนรายภูมิภาค

และ 2) ประเด็นกลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน เครื่องมือได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหาร การศึกษาและการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 3 คน เพื่อยืนยันความเหมาะสมและความครอบคลุมเนื้อหาที่ใช้ใน การวิเคราะห์ ผลการตรวจสอบ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ซึ่งสูงกว่า เกณฑ์ที่กำหนด (≥ 0.50) แสดงว่าเครื่องมือมีความถูกต้อง ครบถ้วนและสามารถนำไปใช้ในการวิจัยอย่างน่าเชื่อถือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารแผนยุทธศาสตร์พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด 20 จังหวัด ซึ่งเป็นจังหวัด นำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมิน คุณภาพเอกสาร (Scott, J., 1990) โดยพิจารณา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความแท้จริง (Authenticity) เอกสารต้องมีแหล่งที่มา และผู้จัดทำชัดเจน 2) ความน่าเชื่อถือ (Credibility) เนื้อหาต้องถูกต้องและไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง 3) ความเป็น ตัวแทน (Representativeness) สะท้อนภาพรวมของประเด็นวิจัยได้ครบถ้วน และ 4) ความหมาย (Meaningfulness) เนื้อหามีความหมายและสัมพันธ์กับบริบทการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสารถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) (Krippendorff, K., 2004) และวิธีอุปนัย โดยดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) อ่านและสกัดข้อมูลสำคัญ จากเอกสาร เพื่อลงบันทึกในแบบฟอร์มการวิเคราะห์ 2) จัดกลุ่มข้อมูลตามหมวดหมู่ที่กำหนด ได้แก่ นโยบายและ ประเด็นกลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาอย่างยั่งยืน 3) สังเคราะห์ประเด็นจากเอกสาร แต่ละฉบับ เพื่อระบุแนวโน้ม แนวคิดหลัก และประเด็นที่ปรากฏซ้ำ 4) สรุปผลเชิงประเด็น เพื่อตอบวัตถุประสงค์ การวิจัย และเชื่อมโยงไปสู่การกำหนดประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาอย่างยั่งยืน และ 5) สังเคราะห์ประเด็นกลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างยั่งยืน โดยใช้วิธีอุปนัย ในการรวบรวมข้อเท็จจริงย่อย ๆ แล้วจึงวิเคราะห์สรุปรวมไปหาส่วนข้อเท็จจริงใหญ่ โดยใช้ประเด็นร่วมที่สำคัญ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษากลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างยั่งยืนรายภูมิภาค จากแผนยุทธศาสตร์พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยสามารถสรุปผลได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษากลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างยั่งยืนรายภูมิภาค

ภูมิภาค	ประเด็นกลยุทธ์
ภาคเหนือ (จังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน และสุโขทัย)	1. คุณภาพการศึกษาเชิงสมรรถนะ (D)
	2. การพัฒนานวัตกรรมการศึกษา (A)
	3. การบริหารจัดการตามบริบทพื้นที่ (C)
	4. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (G)
	5. การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่เน้นสมรรถนะ (D)
	6. การลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา (B)
	7. การให้อิสระและกระจายอำนาจทางการศึกษา (F)
	8. การสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือ (E)

ตารางที่ 1 ผลการศึกษากลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนรายภูมิภาค (ต่อ)

ภูมิภาค	ประเด็นกลยุทธ์
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ และบุรีรัมย์)	1. การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ (C) 2. การพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (G) 3. การพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา (H) 4. การสร้างโอกาส และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (B) 5. การสร้างและพัฒนากลไกความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม (E) 6. การสร้างนวัตกรรมการศึกษาอย่างหลากหลาย (A)
ภาคกลาง (กรุงเทพมหานคร)	1. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน (D) 2. การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา (B) 3. การส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (H) 4. การพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล (C) 5. การคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา (A) 6. การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (E)
ภาคตะวันตก (จังหวัดกาญจนบุรี)	1. การส่งเสริมงานวิจัย พัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาและบริบทพื้นที่ (D) 2. การพัฒนา ขยายผลนวัตกรรมทางการศึกษา (A) 3. การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน (E) 4. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาการศึกษา (C) 5. การสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา (B)
ภาคตะวันออก (จังหวัดระยอง สระแก้ว จันทบุรี และตราด)	1. การสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา (E) 2. การส่งเสริม สนับสนุนระบบการประกันคุณภาพการศึกษา (I) 3. การจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน (D) 4. การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา (B) 5. การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ (H) 6. การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อทักษะผู้เรียนแห่งอนาคต (A) 7. การพัฒนาประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการ (C)
ภาคใต้ (จังหวัดนราธิวาส ปัตตานี ยะลา สตูล ภูเก็ต กระบี่ สงขลา และสุราษฎร์ธานี)	1. การพัฒนานวัตกรรมการบริหารและการจัดการเรียนรู้ (A) 2. การสร้างโอกาส ความเสมอภาคและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (B) 3. การพัฒนาสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษา (H) 4. การกระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา (F) 5. การบูรณาการความร่วมมือภาคีเครือข่าย (E) 6. การพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมสู่ความยั่งยืน (C) 7. การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะและจัดการเรียนรู้ (G) 8. การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา (I) 9. การสร้างระบบและกลไกการบริหารจัดการศึกษา (C) 10. การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (D) 11. การสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา (E)

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการศึกษากลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาอย่างยั่งยืนรายภูมิภาค โดยภาคใต้ (จังหวัดนราธิวาส ปัตตานี ยะลา สตูล ภูเก็ต กระบี่ สงขลาและ สุราษฎร์ธานี) มีประเด็นกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องมากที่สุด และภาคตะวันตก (จังหวัดกาญจนบุรี) มีประเด็นกลยุทธ์ ที่เกี่ยวข้องน้อยที่สุด

2. ผลการสังเคราะห์ประเด็นกลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาอย่างยั่งยืน โดยใช้วิธีอุปนัย

จากการสังเคราะห์ประเด็นกลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างยั่งยืนรายภูมิภาค โดยใช้วิธีอุปนัยในการรวบรวมข้อเท็จจริงย่อย ๆ แล้วจึงวิเคราะห์สรุปรวมไปหาส่วน ของข้อเท็จจริงใหญ่และใช้ประเด็นร่วมที่สำคัญ ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นกลยุทธ์ได้ 9 ประเด็นกลยุทธ์ ได้แก่ ประเด็น กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนานวัตกรรมการศึกษา (A) ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาส ทางการศึกษา (B) ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (C) ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน (D) ประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 การสร้างความร่วมมือและภาคีเครือข่าย (E) ประเด็นกลยุทธ์ที่ 6 การกระจาย อำนาจทางการศึกษา (F) ประเด็นกลยุทธ์ที่ 7 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (G) ประเด็นกลยุทธ์ที่ 8 การพัฒนา ศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (H) และประเด็นกลยุทธ์ที่ 9 การส่งเสริม สนับสนุนระบบการประกัน คุณภาพการศึกษา (I) รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการสังเคราะห์สรุปประเด็นกลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

ประเด็นกลยุทธ์ภูมิภาค	สรุปประเด็นกลยุทธ์
A1 การพัฒนานวัตกรรมการศึกษา A2 การคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา A3 การสร้างนวัตกรรมการศึกษาอย่างหลากหลาย A4 การพัฒนาและขยายผลนวัตกรรมการศึกษา A5 การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อทักษะผู้เรียนแห่งอนาคต A6 การพัฒนานวัตกรรมการบริหารและการจัดการเรียนรู้	การพัฒนานวัตกรรมการศึกษา (A)
B1 การลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา B2 การสร้างโอกาส และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา B3 การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา B4 การสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา B5 การสร้างโอกาส ความเสมอภาคและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา	การลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างโอกาสทางการศึกษา (B)
C1 การบริหารจัดการตามบริบทพื้นที่ C2 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ C3 การพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล C4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาการศึกษา C5 การพัฒนาประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการ C6 การพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมสู่ ความยั่งยืน C7 การสร้างระบบและกลไกการบริหารจัดการศึกษา	การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (C)
D1 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่เน้นสมรรถนะ D2 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน D3 การส่งเสริมงานวิจัย พัฒนาผู้เรียน สถานศึกษา และบริบทพื้นที่ D4 การจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน D5 การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (D)

ตารางที่ 2 ผลการสังเคราะห์สรุปประเด็นกลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (ต่อ)

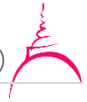
ประเด็นกลยุทธ์ภูมิภาค	สรุปประเด็นกลยุทธ์
E1 การสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือ	การสร้างความร่วมมือและภาคีเครือข่าย (E)
E2 การสร้างและพัฒนากลไกความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม	
E3 การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	
E4 การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน	
E5 การสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา	
E6 การบูรณาการความร่วมมือภาคีเครือข่าย	
E7 การสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา	
F1 การให้อิสระและกระจายอำนาจทางการศึกษา	การกระจายอำนาจทางการศึกษา (F)
F2 การกระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา	
G1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (G)
G2 การพัฒนานวัตกรรมการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้	
G3 การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะและจัดการเรียนรู้	
H1 การพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา	การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (H)
H2 การส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา อย่างต่อเนื่อง	
H3 การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ	
H4 การพัฒนาสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษา	
I1 การส่งเสริม สนับสนุนระบบการประกันคุณภาพการศึกษา	การส่งเสริม สนับสนุนระบบ การประกันคุณภาพการศึกษา (I)
I2 การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการสังเคราะห์สรุปประเด็นกลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน โดยประเด็นกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงพื้นที่และการสร้างความร่วมมือและภาคีเครือข่ายมีประเด็นกลยุทธ์ภูมิภาคที่เกี่ยวข้องมากที่สุด และประเด็นกลยุทธ์การกระจายอำนาจทางการศึกษาและการส่งเสริม สนับสนุนระบบการประกันคุณภาพการศึกษามีประเด็นกลยุทธ์ภูมิภาคที่เกี่ยวข้องน้อยที่สุด

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน สามารถอภิปรายผลดังต่อไปนี้

จากผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 9 ประเด็นกลยุทธ์ ได้แก่ การพัฒนานวัตกรรมการศึกษา การลด ความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางการศึกษา การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การสร้างความร่วมมือและภาคีเครือข่าย การกระจายอำนาจทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา และการส่งเสริม สนับสนุนระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็น กลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาถือเป็นการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่นั้น ๆ มีความอิสระยืดหยุ่นและ มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการให้มีคุณภาพ สามารถคิดค้น พัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบท รวมทั้งเปิดโอกาสให้

ทุกภาคส่วน เช่น ภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและภาคธุรกิจ มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้ โดยผู้วิจัยค้นพบประเด็นสำคัญที่จะอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนานวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้ระบุถึงวัตถุประสงค์ของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจัดตั้งขึ้น เพื่อคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน รวมทั้งเพื่อดำเนินการให้มีการขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น โดยนวัตกรรมการศึกษาเป็นแนวคิด วิธีการ กระบวนการสื่อการเรียนการสอน หรือการบริหารจัดการในรูปแบบใหม่ ซึ่งได้มีการทดลองและพัฒนาจนเป็นที่น่าเชื่อถือว่าสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการศึกษา รวมถึงการนำสิ่งดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาด้วย นอกจากนั้น นวัตกรรมเป็นการทำสิ่งใหม่ขึ้นมา การนำแนวความคิดใหม่ หรือ การใช้ประโยชน์ จากสิ่งที่มีอยู่แล้วมาใช้ในรูปแบบใหม่ นวัตกรรมจึงเป็นกระบวนการที่เกิดจากการนำความรู้และความคิดสร้างสรรค์มาผนวกกับความสามารถในการบริหารจัดการ เพื่อไปสู่เป้าหมายในการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณภาพการปฏิบัติงานของหน่วยงาน ตลอดจนเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรและประเทศ ดังนั้น การพัฒนานวัตกรรมการศึกษาถือได้ว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567)

2. การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางการศึกษา โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ระบุว่ารัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) เช่นเดียวกับหลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ โดยแนวคิดการจัดการศึกษา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม จึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาควรจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ทั่วถึง เท่าเทียมและตลอดชีวิตเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เรียน

3. การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ โดยรัฐพึงพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) นอกจากนั้น แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2562 - 2579 ว่าเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมาย ดังนี้ 1) โครงสร้าง บทบาท และระบบการบริหารจัดการการศึกษามีความคล่องตัว 2) ระบบการบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา 3) ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ และ 4) กฎหมายและรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษารองรับลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน สถานศึกษาและความต้องการกำลังแรงงานของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) จากแนวคิดพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่นำมาใช้ในการปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษานั้น จำเป็นต้องอาศัยแนวคิดการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจให้พื้นที่บริหารจัดการตนเองได้อย่างอิสระเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่ ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม สนับสนุนในการจัดการศึกษา โดยให้ทุกภาคส่วนในพื้นที่ได้เข้ามาสนับสนุนการศึกษามากขึ้น

4. การกระจายอำนาจทางการศึกษาเพื่อความยั่งยืน โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ระบุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น โดยเน้นการกระจายอำนาจการศึกษาผ่านการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ

เอกชนให้จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) รวมทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวถึงการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้ 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน และ 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง โดย การกระจายอำนาจการศึกษาต้องให้อำนาจการตัดสินใจในพื้นที่และต้องมีทรัพยากร เช่น บุคลากร และงบประมาณเพียงพอที่จะทำให้พื้นที่ขับเคลื่อนงานตามกรอบแนวทาง ยุทธศาสตร์ หรือมาตรฐานที่ส่วนกลาง

5. การสร้างความร่วมมือและภาคีเครือข่าย โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยรัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) นอกจากนั้นการจัดการศึกษาให้ยึดหลักให้สังคม มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ดังนั้น สถานศึกษาควรสร้างและพัฒนากลไกในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

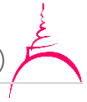
กล่าวโดยสรุป การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนข้อมูลเชิงหลักฐาน (Evidence-Based Strategy) การสร้างความร่วมมือในทุกระดับ และการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ UNESCO ที่ระบุว่า “inclusive and equitable education systems must be co-created through shared accountability and continuous collaboration” (UNESCO, 2023)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาและสังเคราะห์ประเด็นกลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนจากแผนยุทธศาสตร์พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด 20 จังหวัด ผู้วิจัยสามารถ สรุปเป็นโมเดลกลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 กลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

โมเดลกลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน พบว่า กลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 9 ประเด็น กลยุทธ์ที่สามารถตอบโจทย์เป้าหมายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่ถือเป็นการจัดการศึกษาโดยใช้พื้นที่ เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่นั้น ๆ มีความอิสระและเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารจัดการให้มี คุณภาพและประสิทธิภาพ มีสภาพการทำงานที่ยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการบริหาร วิธีคิด วิธีทำให้สอดคล้อง กับสภาพของโรงเรียนภายใต้บริบทที่เป็นอยู่ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา นอกจากนั้นสิ่งที่ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ กล่าวคือ การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและ สถานศึกษา เพื่อเพิ่มสมรรถนะและการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคตได้ด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า กลยุทธ์การบริหารนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 9 ประเด็นกลยุทธ์ ได้แก่ การพัฒนานวัตกรรมการศึกษา การลดความเหลื่อมล้ำและ สร้างโอกาสทางการศึกษา การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การสร้างความร่วมมือและภาคี เครือข่าย การกระจายอำนาจทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากร ทางการศึกษา และการส่งเสริม สนับสนุนระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลยุทธ์การบริหาร นโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่ตอบโจทย์การพัฒนานวัตกรรมการศึกษาของแต่ละพื้นที่ การลดความเหลื่อมล้ำ ในการศึกษา การให้อิสระการบริหารและการจัดการศึกษาแก่หน่วยงานและสถานศึกษา รวมทั้งการสร้างกลไก การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ ควรปรับปรุงกฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ และข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของ จังหวัด เช่น การคัดเลือกบุคคล การบรรจุแต่งตั้ง การโยกย้าย การเลื่อนเงินเดือน และการประเมินวิทยฐานะ เป็นต้น ให้มีความเหมาะสมกับการบริหารงานของสถานศึกษา ตลอดจนรัฐควรกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้แก่หน่วยงาน ทางการศึกษาและสถานศึกษาได้อย่างแท้จริงทั้งการบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการและการบริหารงาน งบประมาณเพื่อให้อิสระและคล่องตัวในการบริหาร นอกจากนั้น สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานการศึกษาเอกชนและสถานศึกษาควรนำข้อค้นพบเชิงนโยบายไปปรับใช้ในการจัดทำ แผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบท สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงนโยบายถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจาก การบังคับใช้พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 และควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวทางและ ผลสำเร็จของการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาระหว่างจังหวัด รวมทั้งศึกษาภาคสนาม/กรณีศึกษาที่เป็น แบบอย่างที่ดีในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ตลอดจนศึกษาปัจจัยความสำเร็จ/ตัวชี้วัดผลลัพธ์ความสำเร็จของ การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของแต่ละพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- พระครูกิตติญาณวิสิฐ และคณะ. (2564). แนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. วารสารศิลปการจัดการ, 6(2), 747-763.
- พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก หน้า 102 (30 เมษายน 2562).
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2565). กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการบริหารสถานศึกษา. สงขลา: ร้านเหมการพิมพ์.

- วาทีณี พูลทรัพย์ และนุชนรา รัตนศิริประภา. (2564). องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. วารสารนวัตกรรมการจัดการ, 6(2), 65-77.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2565). โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ประกอบระบบการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. ใน รายงานการวิจัย. กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). รายงานประจำปีพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาปีการศึกษา 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา.
- สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. (2566). พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562: โอกาสทองของจังหวัดในการจัดการศึกษาตอบโจทย์พื้นที่. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2567). การพัฒนานวัตกรรมการกระบวนการการนำนโยบายสู่การปฏิบัติของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2562). พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox). กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Krippendorff, K. (2004). Content analysis: An introduction to its methodology. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Scott, J. (1990). A matter of record: Documentary sources in social research. Cambridge: Polity Press.
- UNESCO. (2023). Global Report on Disability-Inclusive Education Environments. Paris: UNESCO.
- World Bank. (2008). The World Bank annual report 2008: year in review (Vol. 1 of 32) (English). Washington DC: World Bank.